

Programación didáctica da área de Filosofía na ESO

DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA

CONTIDO

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.....	4
CONTRIBUCIÓN DAS MATERIAS DO DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	4
RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIAS QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS	6
OBXECTIVOS.....	15
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES	16
TEMPORALIZACIÓN	16
VALORES ÉTICOS	16
1º ESO	16
2º ESO	22
3º ESO.....	26
4º ESO.....	31
FILOSOFÍA	36
GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR AS MATERIAS DA ÁREA DE FILOSOFÍA NA ESO	46
Valores éticos.....	46
Filosofía.....	47
PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	50
Valores éticos.....	50
Filosofía.....	51
METODOLOXÍA	52
MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.....	52
CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, A CUALIFICACIÓN E A PROMOCIÓN DO ALUMNADO	53
MECANISMOS DE REVISIÓN E DE MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA: INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.	55
ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES	56

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUCENCIA DOS SEUS RESULTADOS	57
MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	57
CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA	58
ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES E COMPLEMENTARIAS	59

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

No DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, especificase como obxectivo básico da materia *Valores Éticos orientar ó alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal*.

Inclúese esta área na Ensinanza Secundaria Obrigatoria, segundo a Lei, por mor da súa idoneidade para educar aos rapaces e rapazas de xeito que vaian construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que lles axuden a guiar as súas propias eleccións e conduta de modo que *realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global*.

Esencial nese código de valores éticos necesarios para o exercicio dunha cidadanía democrática e para construír unha sociedade xusta e igualitaria: a perspectiva de xénero.

Non obstante, *Valores éticos e Igualdade de xénero*, materias específicas na área de Filosofía na ESO, son materias *non troncais*, -é dicir: de carácter optativo para o alumnado-, cunha exigua proxección no cadro de distribución horaria da Educación Secundaria Obrigatoria: un único período lectivo semanal en todos os cursos nos que se ofertan. Este dato estrutural é esencial na programación didáctica do proceso ensino-aprendizaxe nesta área.

Filosofía

Materia tamén *específica*, neste caso en 4º da ESO, *Filosofía* engádese no curso académico 2021/2022 as ensinanzas propias do Departamento.

A materia, segundo o *currículum*, deseñouse co obxectivo de proxectar unha dimensión práctica, incidindo basicamente no fomento dunha actitude reflexiva e crítica que non acepte nada preconcebido, e dunha capacidade de pensar que, a través da mediación dialóxica, sexa capaz de argumentar de forma coherente e lóxica. Trátase, por tanto, do escenario idóneo para contribuír ao logro das máis importantes expectativas descritas nas competencias clave.

CONTRIBUCIÓN DAS MATERIAS DO DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

O desenvolvemento das competencias é a base da estrutura curricular das materias no ensino básico obrigatorio no contexto da LOMCE. A Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, recolle

no artigo 2 as seguintes competencias clave:

- Comunicación lingüística (CCL)
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)
- Competencia dixital (CD)
- Aprender a aprender (CAA)
- Competencias sociais e cívicas (CSC)
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).

Comunicación lingüística e competencias sociais e cívicas

A competencia en comunicación lingüística inclúe destrezas e estratexias comunicativas para a lectura, a escritura, a fala, a escoita e o diálogo. Tamén inclúe destrezas vinculadas ao tratamento da información, a lectura multimodal e a produción de textos en distintos formatos.

Inscríbese nun marco de actitudes e valores imprescindible nas situacións comunicativas concretas nas que se produce e desenvolve. Actitude asertiva e empática. Valores sociais e cívicos como o respecto aos dereitos humanos e o pluralismo, a concepción do diálogo como ferramenta primordial para a resolución de conflitos, o respecto ás normas de convivencia, a tolerancia e a apertura á diversidade.

Estas actitudes e valores, xunto coa información cultural obxecto de intercambio comunicativo, enlazan indisolublemente as competencias comunicativa e social e cívica.

Contribución das materias da área de filosofía ao desenvolvemento das competencias social e cívica e en comunicación lingüística? En *Valores éticos* en 1º da ESO o 58% por cento das aprendizaxes básicas contempladas no deseño curricular da materia están vinculadas á CCL e CSC. En 2º, 3º e 4º: un 57%, 52% e 55%, respectivamente.

En *Filosofía*, 4º da ESO, o 50%.

Aprender a aprender : iniciativa emprendedora e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

Investigar, seleccionar información, contrastar, relacionar, elaborar esquemas, debater, argumentar conclusións: ...*aprender a aprender e sentido da iniciativa e espírito emprendedor*. Competencias que, conxuntamente, reflicten o paradigma que fundamenta a racionalidade científico tecnolóxica na que se basea o noso modelo cultural. A contribución da área de Filosofía na ESO á *competencia científica e tecnolóxica* inscríbese, por tanto, neste marco procedimental.

Contribución das materias da área de filosofía ao desenvolvemento das competencias *aprender a aprender, iniciativa emprendedora e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía*? En *Valores éticos* en 1º da ESO o 42% por cento das aprendizaxes básicas contempladas no deseño curricular da materia están vinculadas á CAA, CMCCT e CSIEE. En 2º, 3º e 4º: un 47%, 34% e 44%, respectivamente. En *Filosofía*, 4º da ESO, o 43%.

Competencia dixital

Con independencia da exigua porcentaxe de estándares de aprendizaxe ligados a ela nos *dcb* das materias en cuestión, a competencia dixital é un dos obxectivos básicos da área de Filosofía. É esta unha competencia tansversal, ineludible en tanto traballamos con datos que nos esixen non só seleccionar en páxinas web información rigorosa e contrastada, senón tamén, -hoxe máis que nunca-, ser quen de elaborar e traballar a información a través de presentacións con soporte informático e audiovisual.

RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES DA MATERIAS QUE FORMAN PARTE DOS PERFÍS COMPETENCIAIS

Valores éticos

1º ESO

Bloques	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CECC
A dignidade da persoa	VEB1.1.1 VEB1.1.2. VEB1.5.1. VEB1.5.2			VEB1.2.1. VEB1.5.3 VEB1.6.1. VEB1.6.3.	VEB1.1.3. VEB1.2.1. VEB1.3.1. VEB1.4.1.	VEB1.2.2.. VEB1.3.1. VEB1.4.2.. VEB1.5.3.	

					VEB1.5.3. VEB1.6.2. .	VEB1.6.3 VEB1.7.1. VEB1.7.2.	
Comprensión, respeto e igualdade	VEB2.1.2 VEB2.2.1. VEB2.3.1 VEB2.5.1 VEB2.5.3. VEB2.5.4		VEB2.1.3. VEB2.2.2..	VEB2.2.2. VEB2.4.1. VEB2.5.3. VEB2.5.4	VEB2.1.1. VEB2.1.2 VEB2.2.2. VEB2.2.3. VEB2.5.2. VEB2.6.1 VEB2.6.2 VEB2.6.3	VEB2.1.3 VEB2.5.3 VEB2.5.4.	
A reflexión ética	VEB3.3.1 VEB3.3.3. VEB3.4.1	VEB3.1.1. VEB3.1.2 VEB3.2.1. VEB3.3.3.	VEB3.3.3. VEB3.4.3.	VEB3.3.2. VEB3.4.2. VEB3.6.2..	VEB3.1.1. VEB3.1.2. VEB3.2.1. VEB3.4.2. VEB3.4.3. VEB3.5.1. VEB3.6.1 VEB3.6.2.	VEB3.6.2.	

DUDH e outros tratados internacionais	VEB5.1.1. VEB5.3.1.			VEB5.3.1..	VEB5.2.1. VEB5.2.2. VEB5.2.3. VEB5.3.1.	VEB5.2.3.	
	15	4	4	12	26	12	0

2º ESO

Bloques	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CECC
A dignidade da persoa	VEB1.1.1 VEB1.3.2			VEB1.3.2	VEB1.2.1 VEB1.2.2 VEB1.3.1 VEB1.3.2		
Comprensión, respecto e igualdade	VEB2.1.1 VEB2.1.2		VEB2.1.1		VEB2.1.2	VEB2.1.2	
A reflexión ética	VEB 3.2.2 VEB 3.3.1 VEB 3.4.1 VEB 3.5.1 VEB 3.5.4 VEB 3.6.1			VEB 3.6.1 VEB 3.6.3	VEB3.1.1 VEB3.1.2 VEB 3.2.1 VEB 3.2.2 VEB 3.4.2 VEB 3.5.4	VEB 3.4.2 VEB 3.8.3	VEB 3.5.2 VEB 3.5.3 VEB 3.6.2 VEB 3.7.2 VEB 3.8.2

	VEB 3.6.3 VEB 3.7.1 VEB 3.7.3 VEB 3.8.1 VEB 3.8.3						
A xustiza e a política	VEB4.2.2		VEB4.2.1	VEB4.1.2 VEB4.2.2	VEB4.2.1	VEB4.2.1	VEB4.1.1
DUDH e outros tratados internacionais	VEB5.1.1		VEB5.1.1				
Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía	VEB6.1.2 VEB6.3.1	VEB6.1.1 VEB6.1.2 VEB6.2.1 VEB6.3.1	VEB6.1.3	VEB6.1.1	VEB6.1.1 VEB6.1.2 VEB6.3.1 VEB6.3.2	VEB6.1.3 VEB6.3.2	
	19	4	4	6	16	6	6

3º ESO

Bloques	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CECC
A xustiza e a política	VEB4.1.2 VEB4.1.3 VEB4.3.1 VEB4.3.2 VEB4.5.2 VEB4.6.2 VEB4.6.3			VEB4.6.1	VEB4.1.1 VEB4.1.4 VEB4.2.1 VEB4.2.2 VEB4.3.1 VEB4.4.1 VEB4.5.1 VEB4.5.3 VEB4.5.4 VEB4.6.1 VEB4.7.1 VEB4.7.2	VEB4.2.2 VEB4.5.2	
DUDH e outros tratados internacionais	VEB5.4.1		VEB5.1.1 VEB5.2.1 VEB5.2.3 VEB5.6.1	VEB5.1.1 VEB5.2.3 VEB5.3.2 VEB5.4.1 VEB5.6.1	VEB5.2.1 VEB5.3.1 VEB5.4.2 VEB5.6.1	VEB5.2.3 VEB5.4.2	VEB5.2.2 VEB5.2.3 VEB5.3.3 VEB5.4.2 VEB5.5.1

Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía	VEB6.1.2 VEB6.1.3	VEB6.1.1 VEB6.1.2 VEB6.1.3	VEB6.1.1	VEB6.1.1	VEB6.1.1	VEB6.1.3	
	10	3	5	7	17	5	5

4º ESO

Bloques	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CECC
A dignidade da persoa	VEB1.1.2			VEB1.1.3	VEB1.1.1		
Comprensión, respecto e igualdade	VEB2.1.1 VEB2.1.2 VEB2.1.3 VEB2.2.1 VEB2.2.3		VEB2.1.3		VEB2.2.2 VEB2.2.4	VEB2.1.3	VEB2.2.1 VEB2.2.3 VEB2.2.4
A reflexión ética	VEB3.3.1 VEB3.3.2	VEB3.1.2	VEB3.4.2	VEB3.4.1	VEB3.1.1 VEB3.3.3	VEB3.1.2 VEB3.2.1 VEB3.4.2	

A xustiza e a política				VEB4.2.1	VEB4.1.1 VEB4.2.1 VEB4.2.2		
DUDH e outros tratados internacionais	VEB5.1.1 VEB5.1.2 VEB5.2.2 VEB5.4.1		VEB5.2.1 VEB5.3.3 VEB5.4.3	VEB5.2.1	VEB5.3.1 VEB5.3.2 VEB5.3.3 VEB5.4.2 VEB5.4.3 VEB5.5.1 VEB5.5.2 VEB5.5.3	VEB5.1.2	VEB5.3.3
Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía		VEB6.1.1 VEB6.2.1		VEB6.1.1	VEB6.1.1 VEB6.2.1	VEB6.1.1 VEB6.2.1	
	12	3	5	5	18	7	4

Filosofia

Bloques	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CCEC
A Filosofia	FIB1.1.2 FIB1.2.1 FIB1.3.1 FIB1.5.1 FIB1.6.1			FIB1.1.1 FIB1.5.1	FIB1.4.1		FIB1.2.1 FIB1.3.1
Identidade pessoal	FIB2.1.1 FIB2.2.1 FIB2.3.1 FIB2.4.1 FIB2.6.1 FIB2.7 FIB2.8.1 FIB2.10.1 FIB2.11.1 FIB2.12.1 FIB2.13.1	FIB2.6.1	FIB2.7.1 FIB2.15.1	FIB2.4.1 FIB2.6.1 FIB2.9.1 FIB2.10.1 FIB2.10.2 FIB2.13.1 FIB2.16.3 FIB2.17.1	FIB2.12.1 FIB2.15.1 FIB2.18.2	FIB2.14.1 FIB2.21.1	FIB2.5.1 FIB2.16.1 FIB2.16.2 FIB2.18.1 FIB2.18.2

	FIB2.14.1 FIB2.18.1 FIB2.20.1 FIB2.21.1						
Socialización	FIB3.1.1 FIB3.2.1 FIB3.8.1		FIB3.7.1 FIB3.9.1	FIB3.3.2 FIB3.6.1 FIB3.9.1	FIB3.1.1 FIB3.4.1 FIB3.5.1 FIB3.6.1	FIB3.8.1	FIB3.2.1 FIB3.3.1 FIB3.3.2 FIB3.6.1 FIB3.9.1
Pensamento	FIB4.1.1 FIB4.1.2 FIB4.4.2 FIB4.2.1 FIB4.4.2 FIB4.5.1			FIB4.3.1 FIB4.5.2	FIB4.4.1 FIB4.4.2	FIB4.5.2	FIB4.3.1
Realidade e metafísica	FIB5.1.1 FIB5.2.3	FIB5.2.1 FIB5.2.2		FIB5.2.1 FIB5.2.2			FIB5.1.2 FIB5.2.1

	FIB5.4.2	FIB5.3.1					FIB5.4.1
Transformación	FIB6.2.1 FIB6.4.1 FIB6.6.1 FIB6.7.1 FIB6.7.2 FIB6.8.1 FIB6.12.1	FIB6.6.1		FIB6.7.1 FIB6.10.1 FIB6.11.1	FIB6.1.1 FIB6.1.2 FIB6.3.1 FIB6.4.1 FIB6.5.1 FIB6.11.1 FIB6.12.1	FIB6.7.2 FIB6.8.1 FIB6.9.1 FIB6.10.2 FIB6.13.1 FIB6.14.1	FIB6.13.1
	39	5	4	20	17	10	17

OBXECTIVOS

Da redacción da LOMCE despréndese inequivocamente que, a área de Filosofía na ESO é un eixo de referencia básico no desenvolvemento de competencias e, polo tanto, dos obxectivos da educación secundaria obrigatoria.

Obxectivos específicos da nosa área son todos os obxectivos explícitos no Artigo 10 do DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, e especificamente desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades que lles permitan:

- a. *Practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo*

- b. *Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.*
- c. *Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico*
- d. *Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, textos e mensaxes diversos.*
- e. *Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.*

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES

TEMPORALIZACIÓN

VALORES ÉTICOS

1º ESO

1ª avaliación

Na primeira avaliación lecturas e actividades xirarán en torno ao *concepto de persoa*, as características que nos definen especificamente no contexto xeral da biodiversidade e en torno á relación dialéctica individuo/sociedade.

Contidos do *dcb* e aprendizaxes avaliáveis implícitos neste contexto:

- a. *Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre do ser humano (B3.2) Concepto de persoa (B1.1). Liberdade e concepto de persoa (B3.3). Estándares avaliáveis:*
 - *VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as súas consecuencias CMCCT*

- *VEB1.1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre. CCL*
 - *VEB1.1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral". CSC*
 - *VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa. CCL*
 - *VEB3.3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer. CAA*
 - *VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais. CCL,CD,CMCCT*
- b. *Características da persoa (B1.2). Dignidade da persoa: a persoa como ser moral (B1.3). Adolescencia: influencia de grupo/desenvolvemento da autonomía persoal (B1.4). A razón e a liberdade na estruturación da personalidade e na escolla dos valores éticos que a conformarán (B1.7) Estándares avaliados:*
- *VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida. CAA,CSC*
 - *VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos. CSIEE*
 - *VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano. CSC, CSIEE*
 - *VEB1.4.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade. CSC*
 - *VEB 1.7.1 Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade. CSIEE*
 - *VEB 1.7.2 Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir. CSIEE*
- c. *A natureza social do ser humano (B2.1) Relación dialéctica entre individuo e sociedade (B2.2) Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais (B2.4).*

- VEB2.1.1. *Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral. CSC*
- VEB2.1.2. *Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade. CCL, CSC*
- VEB2.1.3. *Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema. CD, CSIEE*
- VEB2.2.1. *Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive. CCL*
- VEB2.2.2. *Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos. CAA, CD, CSC*
- VEB2.2.3. *Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais. CSC*
- VEB2.4.1. *Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema. CAA*

2ª avaliación

En continuidade coa 1ª avaliación, traballaremos na aula as seguintes temáticas:

- a. *Personalidade: factores que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano (B1.6). Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos na adolescencia (B1.5). Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade (B2.5).. Estándares avaliábeis:*
 - VEB1.6.1. *Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo. CAA*
 - VEB1.6.2. *Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras. CSC*

- VEB1.6.3. *Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta. CAA, CSIEE*
- VEB1.5.1. *Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano. CCL*
- VEB1.5.2. *Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral. CCL*
- VEB1.5.3. *Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras. CAA,CSC,CSIEE*
- VEB2.5.1. *Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas. CCL, CSIEE*
- VEB2.5.2. *Amosa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc. CSC*
- VEB2.5.3. *Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilízalos de forma natural na súa relación coas demais persoas. CAA, CCL.*
- VEB2.5.4. *Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersoal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilízalas no momento adecuado. CAA,CCL,CSIEE*

b. *Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética (B3.1). Os valores éticos como guías das relacións interpersoais (B2.3) Adolescencia: influencia de grupo/desenvolvemento da autonomía persoal (B1.4/5) Estándares avaliábeis:*

- VEB3.1.1. *Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral. CSC*
- VEB3.1.2. *Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética. CSC*
- VEB2.3.1. *Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos. CCL*

- *VEB 1.4.2 Realiza unha lista dos valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade e explica as razóns da súa elección. CSIEE*

3ª avaliación

Temáticas e aprendizaxes avaliáveis::

- a. *Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade/factores/valores: o seu papel na vida individual e colectiva (B3.4/5/6). Estándares avaliáveis:*
 - *VEB3.4.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas. CCL*
 - *VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc. CAA, CSC*
 - *VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais. CD,CSC*
 - *VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos. CSC*
 - *VEB 3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc. CSC*
 - *VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social. CAA,*
- b. *Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na DUDH baseados na dignidade humana (B2.6). Estándares avaliáveis:*
 - *VEB2.6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc. CSC*

- *VEB2.6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc. CSC.*
- *VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.. CSC*

c. *Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas (B5.1). Dereitos da muller e da infancia (B5.2/3). Estándares avaliáveis:*

- *VEB5.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuídora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo. CCL*
- *VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero. CSC*
- *VEB5.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc. CSC*
- *VEB5.2.3. Emrende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos. CSC, CSIEE*
- *VEB5.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións. CAA, CSC, CCL*

1ª avaliación

No primeiro trimestre, lecturas e actividades xirarán en torno aos seguintes contidos:

- a) *Diferenza entre ética e moral (B3.1). Reflexión ética como guía racional da conduta (B3.2). Estrutura moral da persoa (B3.3). Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e Köhlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral (B3.4) . Estándares avaliábeis asociados:*
- *VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade. CSC*
 - *VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta. CSC*
 - *VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta. CSC*
 - *VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Köhlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral. CCL, CSC*
 - *VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral. CCL*
 - *VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria. CCL*
 - *VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social. CSC, CSIEE*
- b) *A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa (B3.5)*
- *VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc. CCL*
 - *VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas. CCEC*

- VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto. CCEC
 - VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada. CCL, CSC
- c) *Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas. (B1.3)*
- VEB1.3.1. Señala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter. CSC
 - VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional. CAA, CCL, CSC
- d) *Valores éticos e dignidade humana (B3.7). Estándares asociados:*
- VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións. CCL
 - VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.. CCEC

2ª Avaliación

Na 2ª avaliación traballaremos os seguintes contidos:

- a) *Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico (B4.1.). Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos (B4.2). A política de Aristóteles (B4.3). Estándares avaliáveis:*
- VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza. CCEC
 - VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles. CAA
 - VEB4.2.1. Elaboro, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado. CSIEE, CD, CSC
 - VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle da á xustiza como valor ético no que se

fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas .CAA,CCL

b) *Características distintivas dos valores éticos (B3.6). Valores éticos e dignidade humana (B3.7). Estándares avaliáveis:*

- *VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins. CCEC*
- *VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes. CAA,CCL*
- *VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas. CAA, CCL*
- *VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins. CCL*

c) *Conceptos de persoa achegados pola filosofía (B1.1). Visión Kantiana (B1.2)*

- *VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as. CCL*
- *VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais. CSC*
- *VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela. CSC*

d) *Normas. Especificidade das normas éticas (B3.8)*

- *VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras. CCL*
- *VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins. CCEC*
- *VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista. CCL, CSIEE*

3ª Avaliación

Na 3ª avaliación abordaremos finalmente os seguintes contidos:

a) *Relacións entre ética e dereito* (B5.1.). Estándar asociado:

- *VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito. CCL.CD*

b) *Diferenzas entre ética e dereito* (B2.1.) *Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.* (B2.2). Estándares avaliados asociados:

- *VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática. CCL, CD*
- *VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente. CCL,CSC,CSIEE*

c) *Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana* (.B6.1). *Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica* (B6.2). *Problemas da tecnodependencia* (B6.3).

- *VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.). CAA, CMCCT, CSC*
- *VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo. CCL, CMCCT, CSC*
- *VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente. CD, CSIEE.*
- *VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización. CMCCT*

- VEB6.3.1. *Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais. CCL, CMCCT, CSC*
- VEB6.3.2. *Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas. CSC, CSIEE*

3º ESO.

1ª avaliación

Contidos e aprendizaxes:

- a) *A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH (B4.1.). O Estado de dereito (B4.2). Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. (B4.3). División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía (B4.4). Estándares avaliáveis:*
- *VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH. CSC.*
 - *VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática. CCL.*
 - *VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. CCL.*
 - *VEB4.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado. CSC.*
- b) *Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia (B4.5). Riscos de democracias que violen os dereitos humanos (B4.6).*

- VEB4.2.1. *Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado. CSC.*
 - VEB4.2.2. *Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos. CSC,CSIEE*
- c) *A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos preliminares que establece (B4.7). Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española (B4.8).*
- VEB4.3.1. *Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo .CCL,CSC.*
 - VEB4.3.2. *Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9. CCL.*
 - VEB4.4.1. *Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites. CSC.*
- d) *Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH (B4.9). Deberes cidadáns na Constitución española (B4.10). Responsabilidade fiscal e principios reitores da política social e económica na Constitución española (B4.11). Estándares avaliados asociados:*
- VEB4.5.1. *Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e económica. CSC*
 - VEB4.5.2. *Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida. CCL,CSIEE*
 - VEB4.5.3. *Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético. CSC*
 - VEB4.5.4. *Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común. CSC*

e) *Estatuto de Autonomía de Galicia: título preliminar; título primeiro, capítulos I e II (B4.12).*

- *VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar. CAA, CSC*
- *VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego". CCL*
- *VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II.CCL*

2ª Avaliación

Contidos e aprendizaxes:

a) *Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH (B4.13). Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus cidadáns e das súas cidadás (B4.14). Estándares avaliábeis:*

- *VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH. CSC*
- *VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.). CSC*

b) *Relación entre ética e dereito (B5.1). Relación entre legalidade e lexitimidade (B5.2). Xustificación das normas xurídicas (B5.3). Convencionalismo dos sofistas ((B5.4). Iusnaturalismo de Locke (B5.5). Iuspositivismo de Kelsen (B5.6) Estándares avaliábeis:*

- *VEB5.1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas. CAA,CD*
- *VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado. CD,CSC*

- VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema. CCEC
- VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito. CCEC
- VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións. CAA,CD,CSIEE

3ª Avaliación

Contidos e aprendizaxes avaliáveis:

- a) *Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados (B5.7) .* Estándares avaliáveis¹:

- VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo. CSC
- VEB5.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc. CAA
- VEB5.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade. CCEC

- b) *Estrutura da DUDH: os seus artigos e os tipos de dereito (B5.8). Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento (B5.9). Problemas aos que se enfronta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH (B10).* Estándares avaliáveis:

¹ B5.7. *Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados*

- VEB5.4.1. *Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH. CAA,CCL*
- VEB5.4.2. *Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social. CCEC,CSC,CSIEE*
- VEB5.5.1. *Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz). CCEC*
- VEB5.6.1. *Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.).CAA,CD,CSC.*

c) *Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos (B6.1). Estándares avaliábeis:*

- VEB6.1.1. *Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas. CAA,CD,CMCCT, CSC*
- VEB6.1.2. *Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións. CCL,CMCCT*
- VEB6.1.3. *Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva ácida, cambio climático, desertificación, etc.).CCL,CMCCT,CSIEE.*

1ª avaliación

Contidos e aprendizaxes avaliáveis:

a) *A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH (B1.1).* Estándares avaliáveis:

- *VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza. CSC.*
- *VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade. CCL.*
- *VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc. CAA.*

b) *Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar (B2.1).* Estándares avaliáveis:

- *VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos. CCL*
- *VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar. CCL*
- *VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado. CCL,CD,CSIEE*

c) *Fenómeno da socialización global (B2.2).Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais (B2.3). Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos (B2.4).* Estándares avaliáveis:

- *VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc. CCEC,CCL.*

- VEB2.2.2. *Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema. CSC.*
 - VEB2.2.3. *Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual. CCEC,CCL.*
 - VEB2.2.4. *Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás. CCEC,CSC.*
- d) *Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH (B3.1). Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.(B3.2). Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía (B3.3). Estándares avaliáveis:*
- VEB3.1.1. *Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa. CSC.*
 - VEB3.1.2. *Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.). CMCCT,CSIEE.*
 - VEB3.2.1. *Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a. CSIEE.*

2ª Avaliación

- a) *Éticas formais e éticas materiais (B3.4) Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental (B3.5). Estándares avaliáveis:*
- VEB3.3.1. *Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais. CCL*
 - VEB3.3.2. *Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal. CCL*

- *VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.*
CSC

b) *Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant (B3.6). Estándares avaliáveis:*

- *VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.* CAA
- *VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.* CD,CSIEE

c) *Democracia e xustiza (B4.1). Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos (B4.2). Perigos dunha globalización sen valores éticos (B4.3). Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos (B4.4). Estándares avaliáveis:*

- *VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).*CSC.
- *VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).*CAA,CSC.
- *VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).* CSC.

d) *Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética (B5.1). Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais (B5.2). Estándares avaliáveis:*

- VEB5.1.1. *Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia. CCL*
- VEB5.1.2. *Debata acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia. CCL,CSIEE.*

3ª Avaliación

- a) Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza (B5.3). Estándares avaliáveis:
- VEB5.2.1. *Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).CAA,CD*
 - VEB5.2.2. *Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela. CCL.*
- b) *Os DDHH como ideais irrenunciáveis (B5.4). Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social (B5.5). Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH (B5.6).* Estándares avaliáveis:
- VEB5.3.1. *Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar. CSC*
 - VEB5.3.2. *Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).CSC.*
 - VEB5.3.3. *Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc. CCEC,CD,CSC.*
- c) *Dereito á seguridade e a paz (B5.8). Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da violencia (B5.9). Ameazas á paz (B5.10).* Estándares avaliáveis:
- VEB5.4.1. *Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH). CCL*

- *VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españoas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia. CSC*
 - *VEB5.4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).CD,CSC.*
- d) *As Forzas Armadas na Constitución española (B%.10) Misións das Forzas Armadas (B5.11). Conflictos armados: importancia das organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución (B5.12). Estándares avaliáveis:*
- *VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.). CSC.*
 - *VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais. CSC.*
 - *VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH. CSC.*
- e) *Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos (B6.1). Códigos deontolóxicos dos axentes sociais (B6.2). Estándares avaliáveis:*
- *VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter. CAA,CMCCT,CSC,CSIEE*
 - *VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial. CMCCT,CSC,CSIEE*

FILOSOFÍA

1ª avaliación

- Bloque 1. A filosofía

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Conceptos do bloque "A filosofía": filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia, prexuízo, etc. B1.2. Modos de pensar: coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir, crear. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e do individuo. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
		<ul style="list-style-type: none"> FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Explicación racional (logos) e mitolóxica (mito). B1.4. Comparativa de textos míticos e racionais ao respecto da cosmoxénese e a antropoxénese. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Coñecer a orixe da filosofía occidental (onde, cando e por que xorde), distinguíndoa dos saberes prerracionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con algunhas características xerais das filosofías orientais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
		<ul style="list-style-type: none"> FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B1.5. A pregunta polo arché nos presocráticos: solucións de Heráclito, Parménides e Demócrito. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Identificar o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñecer as primeiras respostas dadas polos primeiros pensadores gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> B1.6. O individuo e a polis en Sócrates e en Protágoras. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.4. Coñecer o xiro antropolóxico da filosofía no século V a.C., explicando algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras, e reflexionando sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e a sociedade en que vive. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B1.7. A necesidade de dar sentido como consubstancial ao ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.5. Reflexionar e argumentar, de xeito escrita e oral, sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e o que o rodea. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB1.5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de experiencias. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> B1.8. Funcións da filosofía nas súas vertentes teórica e práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.6. Recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL

– Bloque 2. Identidade persoal

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Conceptos do bloque "Identidade persoal": personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Comprender a profundidade da pregunta "quen son?", coñecendo algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionar e valorar a importancia de coñecerse a si mesmo/a, e expresalo por escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.2. A personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Definir o que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados con ela. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Teorías sobre a personalidade 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Coñecer e explicar as teses centrais dalgúns teorías sobre a personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre iso. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Etapas do desenvolvemento da identidade persoal. Tipos de personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Recoñecer as etapas do desenvolvemento da identidade persoal, reflexionando sobre os factores que determinan o éxito e o fracaso, e achega a propia opinión razoada sobre estes dous conceptos. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.4.1. Le textos literarios nos que se analiza a personalidade dos personaxes, identifica os trazos e os tipos de personalidade, e reflexiona por escrito sobre a temática. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.5. O inconsciente na psicanálise. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.5. Analizar que se entende por inconsciente no marco do pensamento da psicanálise. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B2.6. O innato e o adquirido na formación da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.6. Reflexionar por escrito e dialogar en grupo sobre a posible incidencia que a herdanza xenética e o adquirido teñen na formación da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autocoñecemento. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> B2.7. A filosofía da mente e a neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.7. Investigar en internet en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia, e seleccionar a información máis significativa. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos fundamentais de filosofía da mente. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD
<ul style="list-style-type: none"> B2.8. A motivación e os conceptos asociados: emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.8. Identificar a función e a importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.9. A motivación desde a teoría cognitiva: coñecemento e motivación. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.9. Recoñecer, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, reflexionando sobre a consideración do ser humano como animal racional. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
<ul style="list-style-type: none"> B2.10. Teoría humanística sobre a motivación. Diferenzas coa teoría cognitivista. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.10. Explicar as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao simplemente animal. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
		<ul style="list-style-type: none"> FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
<ul style="list-style-type: none"> B2.11. Condición afectiva humana B2.12. Impulsos, emocións e sentimentos. B2.13. Papel do corpo na afectividade 	<ul style="list-style-type: none"> B2.11. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos, e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.14. Incidencia na conduta das emocións: frustración, desexo e amor. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.12. Valorar a importancia da relación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B2.15. Incidencia na conduta das emocións: A curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia polo estímulo de iniciativas 	<ul style="list-style-type: none"> B2.13. Reflexionar e argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito, a compracencia polo estímulo de iniciativas, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.16. As emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.14. Reflexionar sobre o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor/a e creativo/A. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> B2.17. O ser humano como centro das múltiples perspectivas que se integran no saber orixinario que é a filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.15. Coñecer, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan o ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é a persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CSC
<ul style="list-style-type: none"> B2.18. Teorías sobre a alma de Platón e de Aristóteles, e relación nelas entre alma, corpo e afectos. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.16. Explicar as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a relación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
		<ul style="list-style-type: none"> FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
		<ul style="list-style-type: none"> FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou alma. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
<ul style="list-style-type: none"> B2.19. A introspección en Agostiño de Hipona. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.17. Coñecer a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
<ul style="list-style-type: none"> B2.20. O cogito de Descartes B2.21. O home-máquina dos materialistas franceses do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.18. Describir e comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define o individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no materialismo francés do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
		<ul style="list-style-type: none"> FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CSC
<ul style="list-style-type: none"> B2.22. A vontade como elemento definitorio do humano. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.19. Coñecer a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do humano. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.19.1. Explica o que é a vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B2.23. Reflexión filosófica sobre a afectividade. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.20. Expresar algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B2.24. O ser humano como proxecto. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.21. Recoñecer as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSIEE

2ª avaliación

- Bloque 3. Socialización

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Conceptos do bloque "Socialización": individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, globalización, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Identificar o "outro" tal como é na súa individualidade e, ao mesmo tempo, identificalo como un "alter ego" que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Cultura e sociedade. Compoñentes socioculturais do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Contidos culturais: institucións, ideas, crenzas, valores, obxectos materiais, etc. B3.4. Niveis biolóxico, afectivo e cognitivo na internalización da cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Identificar o proceso de construción, os elementos e a lexitimación dunha cultura, valorando esta non só como ferramenta de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc. FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha sociedade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CAA CCEC
<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Elementos do proceso de socialización: socialización primaria e secundaria. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Coñecer os elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Coñecer as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexionar de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
<ul style="list-style-type: none"> B3.7. A civilización. Diferenza entre civilización e cultura. Oriente e Occidente. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Comprender o sentido do concepto de civilización, relacionando as súas semellanzas e diferenzas co concepto de cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.6.1. Explica o que é unha civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCEC CSC
<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Comunicación. Comunicación non verbal. B3.9. A comunicación na época das tecnoloxías da información e da comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Definir o que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e da comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> CD
<ul style="list-style-type: none"> B3.10. O individuo como capaz de innovar e crear cambios culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Reflexionar sobre o posible papel activo dun/dunha mesmo/a na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> B3.11. Diferenzas culturais. Relativismo cultural e etnocentrismo. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCEC CD

– Bloque 4. Pensamento

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Conceptos do bloque "Pensamento": razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. B4.2. Características da racionalidade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Comprender a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
		<ul style="list-style-type: none"> FIB4.1.2. Explica o que é a racionalidade e describe algunhas das súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Posibilidades e límites da razón. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Explicar as teses básicas dalgunhas concepcións filosóficas sobre as posibilidades e os límites da razón. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da razón. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Racionalidade teórica e racionalidade práctica. Teoría e experiencia. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCEC
<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Concepcións contemporáneas sobre a intelixencia. B4.6. Teoría da intelixencia emocional. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Coñecer a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
		<ul style="list-style-type: none"> FIB4.4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> B4.7. A verdade e os seus tipos: a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso. B4.8. Papel do erro na procura da verdade. O erro como oportunidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Comprender algúns dos principais tipos de verdade (a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso) e reflexionar sobre a posibilidade de alcanzar a verdade absoluta. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
		<ul style="list-style-type: none"> FIB4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSIEE

3ª Avaliación

- Bloque 5. Realidade e metafísica

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Conceptos do bloque "Realidade e metafísica": metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. B5.2. Metafísica: o seu obxecto e o seu método. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical". 	<ul style="list-style-type: none"> FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
		<ul style="list-style-type: none"> FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. A natureza como esencia e como totalidade: o Universo. ▪ B5.4. Orixe do Universo. Eternidade ou creación. ▪ B5.5. Respostas á pregunta pola finalidade do Universo. ▪ B5.6. Respostas á pregunta sobre o posto do ser humano no Universo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comprender unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a natureza e identificar esta non só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai, e coñecer algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da natureza: a orixe e a finalidade do Universo, a orde que rexe a natureza, se é que a hai, e o posto do ser humano no Cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.1. Expressa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CMCCT
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.7. Determinismo e Indeterminismo. Teoría do caos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Coñecer as implicacións filosóficas da teoría do caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas ou se rexe polo azar cuántico, e argumentar a propia opinión sobre como afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha orde no Universo rexida por leis. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.8. Sentido da existencia. Vida e morte. ▪ B5.9. Sentido da historia. ▪ B5.10. Lugar do ser humano no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Reflexionar sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL

- Bloque 6. Transformación

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Conceptos do bloque "Transformación-ética": vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Coñecer os dous significados do concepto de liberdade de acción (liberdade negativa e liberdade positiva), e apicalos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou a liberdade interior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Libre albedrío e vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Comprender o que é o libre albedrío ou a liberdade interior, en relación coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Libre albedrío: condicionamentos sociais e políticos. ▪ B6.4. Libre albedrío: xenética e neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Reflexionar e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. O libre albedrío e o determinismo na natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Coñecer a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.6. Posturas filosóficas sobre o libre albedrío: a do estoicismo, a de Kant e a intermedia, que avoga pola non existencia da liberdade absoluta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Recoñecer as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia, que rexeita non a liberdade, senón a liberdade absoluta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.5.1. Expresa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Conceptos do bloque "Transformación-Estética": estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.6. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e a beleza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Imaxinación humana: características. ▪ B6.8. Imaxinación: funcionamento e mecanismos de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Identificar o que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando como funciona e cales 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
aparición de novas ideas.	son as súas características.		▪ CCL
		▪ FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifícaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica.	▪ CCL ▪ CSIEE
▪ B6.9. Creatividade humana.	▪ B6.8. Recoñecer a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue adestrando o cerebro.	▪ FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles.	▪ CCL ▪ CSIEE
▪ B6.10. Fases do proceso creativo.	▪ B6.9. Coñecer as fases do proceso creativo e reflexionar sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico e racional traballen xuntos.	▪ FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo.	▪ CSIEE
▪ B6.11. Principais técnicas de desenvolvemento da creatividade: revisión de supostos e inversión.	▪ B6.10. Coñecer e aplicar algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.	▪ FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica.	▪ CAA
		▪ FIB6.10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade.	▪ CSIEE
▪ B6.12. Técnica do brainstorming.	▪ B6.11. Utilizar a técnica do brainstorming para construír unha historia literaria con temática filosófica.	▪ FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso.	▪ CAA ▪ CSC
▪ B6.13. Relación entre liberdade e creatividade.	▪ B6.12. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión entre si das ideas preexistentes e a competitividade.	▪ FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razoa a súa opinión.	▪ CCL ▪ CSC
▪ B6.14. Elementos que potencian a creatividade: motivación, perseveranza, orixinalidade e medio.	▪ B6.13. Coñecer as características das persoas especialmente creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, e investigar sobre como se poden potenciar esas calidades.	▪ FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición.	▪ CCEC ▪ CSIEE

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.15. Innovación e creación como asunción de riscos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.14. Reflexionar argumentadamente sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, xa que logo, a posibilidade de evolucionar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR AS MATERIAS DA ÁREA DE FILOSOFÍA NA ESO

VALORES ÉTICOS

- Aprendizaxes vinculadas á competencia lingüística e social e cívica:
 - Nas tarefas propostas como instrumento de cualificación, mínimo:
 - comprensión lectora: identifica o tema dun texto, resume/exemplifica o que nel se enuncia e, en caso de habela, indica a súa conclusión,
 - léxico básico: *moral, socialización, estereotipo, xénero/sexo, valor, ética, relativo/universal, DDHH*. Nos dous últimos cursos: *estado social, estado democrático, estado de dereito, legal/lexítimo*.
 - Na interacción comunicativa na aula e/ou no desenvolvemento de tarefas grupais, mínimos:
 - respecto polos dereitos das persoas, o trato en igualdade, a concepción do diálogo como ferramenta primordial para a resolución de conflitos.
 - valoración crítica dos hábitos sociais relacionados co consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente.

- Aprendizaxes vinculadas á competencia de aprender a aprender, á iniciativa e á competencia científica:
 - Mínimos:
 - buscar/seleccionar información en páxinas web, elaborar/editar documentos de texto, referenciar, citar.

FILOSOFÍA

Mínimos aplicables a todos os contidos propios da materia:

- *Analiza textos, identifica a problemática, as teses e, en caso de habelas, as solucións expostas; relaciona os problemas propostos nos textos co estudado na unidade.*
- *Razoa as súas opinións de forma oral e escrita, con claridade e coherencia, e mostrando un esforzo creativo e argumentativo na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados.*
- *Selecciona e sistematiza información obtida en internet, -ou fontes bibliográficas-, e a envía/presenta a través de medios informáticos.*
- *Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas, etc., amosando a comprensión dos eixes conceptuais estudados.*

1ª avaliación

- Bloque 1. A filosofía
 - FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles.
 - FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica,
 - FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións.

- FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito.
 - FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura.
- Bloque 2. Identidade persoal
- FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos.
 - FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade.
 - FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente.
 - FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.
 - FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións.
 - FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón.
 - FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles.
 - FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona.
 - FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo".
 - FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano.
 - FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto.

2ª Avaliación

- Bloque 3. Socialización
- FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización.
 - FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.
 - FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.

- FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.
 - FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.
 - FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais.
 - FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet.
- Bloque 4. Pensamento
- FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro.
 - FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.
 - FIB4.4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional.
 - FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia e a verdade desde o perspectivismo.

3ª avaliación

- Bloque 5. Realidade e metafísica
- FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, contingente, mecanicismo e determinismo.
 - FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita.
 - FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo.
 - FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida.
 - FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.
- Bloque 6. Transformación
- FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento.

- FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión.
- FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.
- FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifícaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica.
- FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles.
- FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica.
- FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso.

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

VALORES ÉTICOS

Todo o alumnado matriculado na área de Filosofía na ESO desenvolverá cada trimestre cuestionarios e/ou pequenas buscas de información ou participará nos proxectos ou retos propostos.

Nos cuestionarios proporanse ao alumnado preguntas que requiran respostas de tipo semiaberto ligadas as aprendizaxes vinculadas á competencia *social e cívica* e *expresión e conciencia cultural*. Proporanse tamén cuestións que requiran respostas de tipo aberto directamente implicadas nas aprendizaxes ligadas á *competencia lingüística* e, tamén, *aprender a aprender* (relacionar, elaborar esquemas ou conclusións, argumentar as opinións..).

Buscas de información e, de ser posible, presentacións na aula complementarán as aprendizaxes básicas coas aprendizaxes explicitamente vinculadas á *competencia dixital*.

Instrumento de avaliación da *iniciativa emprendedora* e *competencia cívica*: proxectos ou retos (elaboración de enquisas, campañas informativas cara a comunidade educativa, exposicións grupais)

Lecturas, cuestionarios, buscas de información, traballo colaborativo e presentacións desenvolveranse, sempre que sexa posible, na aula. A observación directa da actitude e participación do alumnado é, no ensino presencial, instrumento complementario de avaliación das aprendizaxes relacionadas coa competencia en comunicación e cívica.

FILOSOFÍA

Instrumentos para avaliar as aprendizaxes do alumnado:

- exames /cuestionarios,
- análise/comentario de textos,
- buscas de información/elaboración de datos (táboas cronolóxicas, cadros comparativos...)/presentacións,
- redaccións/composicións/disertacións de carácter filosófico.

No contexto do ensino presencial, análise e comentario de textos incluíranse tamén como materia de exame. Haberá dous exames por avaliación, os dous tras traballar na aula os temas correspondentes á mesma. Serán exames consecutivos: unha vez corrixido e cualificado o primeiro exame realizaremos o segundo; a nota deste último determinará o 60% da cualificación da alumna ou alumno na avaliación.

Na corrección grupal das cuestións de exame, expor e comentar na clase as propias respostas será totalmente opcional. Non así as presentacións na aula: elaboración de datos, análise/comentario de textos ou redaccións/disertacións de carácter filosófico deben poñerse en común sempre que o desenvolvemento do curso así o permita.

Ensinonon presencial

Cuestionarios substituirán exames. Buscas de información e elaboración de datos (esquemas comparativos, cadros cronolóxicos...) incluíranse neles. Publicaranse periodicamente na aula dixital. A cualificación dos cuestionarios resoltos, procesados como documento de texto e enviados vía correo electrónico na data sinalada sumará 8 puntos.

Redaccións/composicións de carácter filosófico complementaran o 20% restante da cualificación na avaliación correspondente.

METODOLOXÍA

Liña metodolóxica: comunicativa, inclusiva, activa e contextualizada.

Nas actividades lectivas:

- aprendizaxe por problemas,
- aprendizaxe por proxectos ou retos (enquisas, campañas informativas, exposicións grupais,..)

Estudo de casos e materiais multimedia complementarán na aula a lectura de textos filosóficos ou de carácter filosófico vehicularmente ligados aos contidos específicos da materia.

Traballaremos desde a perspectiva de revisión de supostos e contextualizando as aprendizaxes deseñadas a nivel curricular coa actualidade mediática e coas experiencias propias do alumnado coa finalidade de garantir un clima de traballo inclusivo e participativo nas aulas.

MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Base material no proceso de aprendizaxes:

- textos filosóficos ou de carácter filosófico (ensaio, artigo de opinión, novela gráfica,..)
- información en rede:
 - textos lexislativos,
 - recursos didácticos (MEC,CCAA, ...),
 - titoriais,

- gráficas, imaxes, infografías .. (prensa dixital, webs institucionais ou de diversas axencias: ONGs, OCU,...)

CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, A CUALIFICACIÓN E A PROMOCIÓN DO ALUMNADO

Na área de Filosofía na ESO o proceso de avaliación das aprendizaxes do alumnado é continuo e de carácter formativo. Na avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado non haberá, por tanto, nin temas, nin avaliacións pechadas, nin probas específicas de recuperación/s. A nota da 3ª avaliación será a nota da avaliación ordinaria.

Cara a cualificación das actividades propostas ao alumnado, indicadores de logro das aprendizaxes e competencias básicas:

- Cuestionarios.

Indicadores:

- *identifica/enumera*
 - *analiza/describe/exemplifica*
 - *elabora (resume, esquematiza, compara, define..)*
 - *Comenta:*
 - *analiza*
 - *discrimina datos/valoracións,*
 - *achega razóns, reflexións e/ou valoracións no marco do respecto á diversidade, á igualdade entre mulleres e homes e DDHH en xeral.*
- Buscas de información con soporte informático e/ou proxectos ou retos

Aos estándares anteriores e, polo tanto, complementando/reforzando as competencias *lingüística, social, aprender a aprender e iniciativa emprendedora* respectivamente, engádense como indicadores de logro as aprendizaxes ligadas á competencia dixital.

Indicadores no tratamento da información con soporte informático:

- *edita marxes, tipo/tamaño de fonte,..*
- *insire hipervínculos/imaxes, táboas*
- *referencia,*
- *cita*
- *adxunta/envía a través da aula virtual ou mediante correo electrónico.*

Traballos grupais, proxectos ou retos, indicadores específicos:

- *emprende/deseña*
- *participa/ colabora,*
- *adopta/amosa/exercita unha actitude tolerante e respectuosa.*

Indicar aspectos mellorables, formular respostas alternativas e reforzar positivamente as aprendizaxes das alumnas e alumnos: as correccións/cualificacións das actividades propostas na área de Filosofía na ESO teñen un obxectivo prioritariamente formativo. En Valores éticos, concretamente, as avaliacións negativas, -tanto nas materias propias do Departamento, como nas Xuntas de avaliación cara a promoción do alumnado-, terán, por tanto, carácter de excepcionalidade.

Adecuación dos contidos e criterios de avaliación.

- Adecuación dos materiais didácticos utilizados, indicadores:
 - nivel de dificultade,
 - nivel de atención/motivación.
 - funcionalidade das medidas de atención á diversidade.

As aprendizaxes alcanzadas polo alumnado.

- No proceso da avaliación continuada, alumnas e alumnos:
 - participan inclusivamente?
 - debátese?/argumentan?
 - revisan supostos iniciais/recorren ás aprendizaxes específicas da materia na argumentación?
 - exprésanse no marco dos valores éticos e cívicos que estudamos?

A programación didáctica e o seu desenvolvemento.

- Secuenciación e temporalización:
 - adecuación da secuenciación de estándares para cada unha das actividades/proxectos ou retos
 - adecuación da secuencia de traballo á temporalización prevista.

- Desenvolvemento da programación didáctica: procedementos/instrumentos de avaliación de avaliación.

Cuestionarios:

- entenden o que se lles pregunta?
- empregan o vocabulario básico traballado na unidade?
- entenden os textos de referencia?
- esténdense nas cuestións de tipo aberto?, argumentan?

Traballos de investigación

- seleccionan/discriminan?,
- referencian?,
- citan?

Traballos grupais, proxectos ou retos:

- participan colaborativa e inclusivamente?

ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

No curso 2021/22 non hai alumnas ou alumnos con materias pendentes na área de Filosofía na ESO.

Valores éticos e Filosofía son materias non troncais.

De carácter optativo para o alumnado, os coñecementos previos non condicionan decisións relativas ao desenvolvemento do currículo. Non así o grao de desenvolvemento das competencias lingüística e dixital.

Nos períodos lectivos iniciais, especialmente nos primeiros cursos da etapa, desenvolveremos actividades de lectura en común, uso básico da aula virtual e, de ser posible, procesamento de textos no ordenador. Actividades, todas elas, instrumentais na toma de decisións relativas ao desenvolvemento do currículo, concretamente: adecuar terminoloxía e contidos dos materiais de traballo e deseño de tarefas cara a cualificación do alumnado en función das necesidades detectadas e dos medios dispoñibles.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Nas dinámicas ensino/aprendizaxe, medidas:

- explicar de xeito claro e sinxelo cuestións e/ou actividades propostas na unidade/período lectivo,
- utilizar soportes audiovisuais de apoio,
- utilizar estratexias para captar a atención,
- reforzar a interacción co alumnado: lecturas en común, estudo de casos, ..

Nas tarefas propostas:

- salientar mediante negriña que é exactamente o que hai que responder.
- nos textos: salientar termos criteriosais, teses ou, en caso de habela, a conectiva que indica conclusión,
- adxudicar espazos concretos para a resolución de cada pregunta.

Medidas individuais en función das NNEE de alumnas ou alumnos:

- ubicación nun lugar específico do aula,
- adaptar os tempos para a realización das actividades (tempo adicional),
- no caso de que non entenda *que* se lle solicita, lerlle as cuestións/tarefas, asegurando que escoitou e comprendeu o que se lle pide.
- nos traballos grupais, proxectos ou retos: conseguir a colaboración dun compañeiro ou dunha compañeira que lle axude a comprender/ realizar as tarefas e na interacción co grupo.

CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA

Todas as áreas incluídas na educación secundaria teñen en común o obxectivo de desenvolver a educación nos valores sinalados no artigo 6 do Real decreto 1105/2014 do 26 de decembro, finalmente, traducidos ao artigo 4 do DECRETO 86/2015 do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.

Transversais quizá noutras áreas, estes valores constitúen en todas as materias e niveis da etapa o eixo de referencia en torno ao que se articulan os obxectivos, contidos, criterios, estándares de aprendizaxe e competencias básicas na área de Filosofía na ESO.

En síntese:

- fomentar o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.
- promover a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos, o respecto aos dereitos humanos, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo e de calquera tipo de violencia.
- evitar os comportamentos e estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.
- fomentar actividades que favorezan afianzar o espírito emprendedor e a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico. Nomeadamente participar no proxecto lector do centro e facer da Biblioteca un espazo próximo ao alumnado do Departamento.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES E COMPLEMENTARIAS

Inicialmente, neste curso 2021/22 as AAEE ou AACC seguen suspendidas.

